

Кўшинларни Оқшаҳар томонга юборши фармон қўлгандан кейин Амир Темур ҳушмандзара Эгридир кўли соҳида бироз истироҳат этмоқни бўлди, бу сердараҳт жойлар унга ёқиб қолди. Шимолга қараб ёйилган зилол сувли кўл хориқулодда файзли ва гўзал эди. Дарҳол шоҳчодир тикдилар, ишак кўрчачалар ташланган шохона сўрини шундокни кўлнинг бўйига олиб тушдилар. Кунботиш томондан соҳидалан ишарирада киник малика Тўкал хонимнинг, икки ёнда эса канизакларнинг саропардадар жойлаши. Йигирма икки ёшли киник малика ҳар куни уйқудан турганирда канизақдан сув тўла олти обдастани олиб ўзи Соҳибиров кўлларига кўйиб беради.

Одатда Соҳибиров саҳарларда сўрида паркув болишига ёнбошлаган-точн оғизини кузатади. Олдиндаги ястаниб ётган, тинклишиб бораётган поёнсиз шаффоғ кўлга бокаркан, Соҳибировнинг баҳри дили очи-лар, баҳмалранг сувларнинг ёқимли ронги хирадла бошлаган кўзларига кувват багишиларди. Кунчиши томонга караб чўзилган, кўлга чироили ёқадай ярашган, атрофига гуллар экилган эни уч қадамлик шинам узун йўлкада кезиши унга роҳат бўлиб кўрниади.

Муҳаммад Чурога доҳдоҳ йироқдан сайру томоси ихтиёй-этган Амир Темурнинг аллакачон саропардадан чи-киб эллик қадамлар нарида соҳида охиста кезиб юрганини кўрди. Бошида мурасса тоҳ, ёзни зарбоғт тўн, белида олтин камар яракларди.

Доҳдоҳ Соҳибировнинг нима максадда чорлаганлари важини ўзича тусмоллаша уринарди: "Амир Соҳибиров Рум тақдири ҳакида сўзлашмокчилар назаримда. Катта-кини қалъяларни олиш демаса, Румда жанглар деярли тўхтади. Агар шу ҳақда сўз очисла, унинг ажайиб таклифи бор..."

Соҳибиров йўлкадан бурилган доҳдоҳни кўриб ортига қайди. Сўрига бориб ўтиридила.

— Сулиммон Чалабийга Эдирнани тобшурдим...

— Кандоқ бўларкин... ўзимида чак-мокдек шахзодалар кўп...

Соҳибиров доҳдоҳга қараб жилмайди:

— Мулк етмай қоладур, деган ташвишасен-да, Мамат. Мулк... мулк...

Муҳаммад Чурога доҳдоҳ дилидаги-ни айтib қобрай дедио ҳали фурсат етмаганини билиб тийлиди, бошча ҳеч нарса демади. Соҳибировнинг бугун қандайдир кулфи дили очилай деб турибди шекилли, қани кутсан-чи.

Амир Темур кўл томондан кўзини одди.

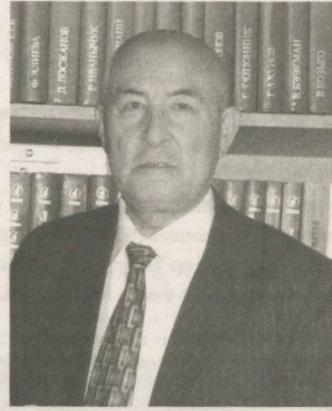
— Мулк... мулк... деди яна Амир Темур...

— Мулк Оллоҳниқидур. Лекин уни бошқариш обод этиш биз бандаларга тобшурилғон... Үн беш ёшларда эка-нимда қодири қайом падари бузрукворин Тарага баҳодирнинг, — унга парвардигор ўз жаннатини ато этсун, — гапиронлари эсимида: "Боболардан ўшитонмен, боболарим боболаридан ўшитонмен" эканлар. Бу хикматлар Буюк Турк хоконлигини бошқарғон Бумин хокон, Истами хокон замонларидан наслдан наслга ўтиб келадур, ўслим, — дегандилар ул эт. — Ахждарларни ўтулганинг пароканда юртни кўриб, айтгон ушмундок ғифонли сўзларни ҳамиша ёдингда тутил: "Жабрийда тур бек бўлладурғон ўғил боласи билан душманга кўл бўлди, сувлув қиз боласи билан чўри бўлди... Давлатли ҳалқ эдинг, давлатнинг қани? Ҳоконли ҳалқ, эдинг, ҳоконинг қани? Тепандга турк осмони, пастда турк ери бўлса..." Падари бузрукворим ўша пайтларда Турон заминида юз беравётон бошбоддоқликтардан ҳар шахру қасабада бир ҳоким эканидан, бирлашиши ўйқилигидан диллари озор чекиб ўқисиандилар. "Мана бу бечора ҳалқнинг ҳорнини ким тўйғизади?..." деб ташвиш чекардилар. Кўрдинму, Мамат! Давлатни ҳалқ эканбиз! Ҳоконли ҳалқ эканбиз! Кичиклигимдан отамнинг ўша алами сўзлари кўнглигимга ўнашади, ўша давлатни барпо этишини ният қилдим...

Муҳаммад Чурога доҳдоҳ давлат борасидаги бундай сўзларни илк бор ўшилганда эди. Соҳибировнинг ҳеч кечон бу ҳақда, уни курдим, буни туздим, деб оғиз очганимас. Мақтаниши асло ёқтирамайди.

— Нечоғлик фаровон сўзлар! Демак, давлат тузиси фикри раҳматли улуғ бомиз Тарага баҳодир жанобларига тегишил экан-да? Яна нималар дегандар ул табаррук хот?

— Айтғонлари кўп: "Давлат тузгил, чунки давлат элни тутгувчи, кўриқчи, миллатнинг соқчиси, тупроқнинг эгаси эканнини унутмаган! Авомуннос эл, мискин ҳолидин ҳамиша хабар олғил, ҳалқнинг томонини тўқ тутил!", дедилар. "Факат мол-мулка боғланиб қолма!",

лик замонлари етишмакда! Оллоҳга шукр! — давом этиди Амир Темур кўшлардан кўз узиб. — Хитой сафаридан қайтгач, таҳти валиаҳд шахзода тобшурсам, ўзим жиндай ёқни узатиб роҳат-фароғатда умр кечирсан дейман... Хоҳлағон вактимда Тошкандга борсам, ҳоҳлағон вақтимда Кешга отлансан, Бухорага, Термизга, Андижонга, Ҳоразмга йўл туслас... Сирдарнинг бўйларидан ялангёқ кезсам, юртимда эмин-эркин юрсан, ётсан, уласам...

Муҳаммад АЛИ,
Ўзбекистон ҳалқ ёзувчisi, давлат мукофоти лауреати

ШАФФОФ КЎЛ БЎЙИДА

"УЛУҒ САЛТАНАТ" роман-эпопеяси тўртинчи китобидан парча

— Кўнглимда ўзларига худди шуни тилар эдим, ох, ох! Дилемдагини сўзладилар! Илоҳи, барака тоғсунлар, Амир Соҳибқирион! — жилмайди доҳдоҳ. — Ахир улуг ёшга етмакдалар. Бибихоним жаноби олиялари ҳам шундай орзудалар... Ҳаразатим энди ором олиб, улуг салтанат роҳат-фароғатини кўрсунлар, Аммо баҳтизиз даставал жаҳон амризодаси, салтанат чаманининг ардокли гули, замона баҳодирни, ўз эмгакларининг меваларидан тутсунлар, токайгача ют йўрттириб, тоглини ёшиб мавшакатлар гирдига ўзларини юртадурлар? Жонлари нечта?... Юрт ташвишларни эса закий ва донон чакмоктабиат шахзода ўғлимиз Муҳаммад Султон-

нинг кудратли елкаларига ортсунлар, дейдилар...

— Самарқандга қайтгач, курултой ўтказурмен, унда барча юрт олғон фарзандларимга шундог демакни ўйлаб кўйдум: "Ҳар бирингиз иттифок била ўз ишингизга машғул бўлгайсиз. Раёв ва фуқаро мискин ҳолатидин гофил кўрмайгиз. Ва қиличининг со-пини маҳкам тутгайсиз, ки олам бузулмага мусулмонларга заҳмат етмагай. Умиди улким, неча йиллик саъй-мехнатим зое кетмагай!"...

гиз, мана энди Ҳулокухон таҳтини инъом этганингиз, айникса, Рум фатҳи унинг номига битилгани нур устига аъло нур бўлди...

— Илоҳи, айтгонинг келсун!

Соҳибқироннинг бироз ҳечраси очилди. Валиаҳд шахзода номи айтилганда ҳамиша унинг кўнгли ўшина кетарди. Эронда эди шекили, қайсир шахзарда бир нокаснинг унга пичок урганини эшиттанди, то шахзоданинг тўрт мучаси соғ экани ҳакида аниқ ҳабар олмагунча, кўз кўзга тушмагунча

артди. — Унинг меваси насиб эта-ди, ўғлим, худо хоҳласа!"

Шундай дегач, чол ишида давом этди. Мен ўз йўлумга кетдим. Нарироқ борғонда. Мамат, ўз-ўзимдан тұхтадим: бир күнлик умра колдим уйқуми, ўғини суриштирмай, эртаниги кунга умид боғлаб шиҳоат билан ни-хол ўтказётон мункайтган чолга ҳавасим келди. Ҳа, менинг ҳалқим шундок, ҳеч қачон унинг қади букилмайдур, кўнгли ўқмайдур! Туор элининг дунёдан умиди бор, мен ана шу элининг ўғлимен!.. Биласенму, бағоят мутас-си бўлдим. Динор тўла ҳамённи унга шаршта бериб юбордим. Бирдан ҷони чакириб қолди. Кайтдим. У салмоқлаб ҳамённи кўрсатаркан, кубиб деди: "Эқаётон дарахтингиз мева-сидан тоғин учун беш-олти йил керак бўлади-ку..." "Но умид иш-шайтон... — Чол қаддини ростлашга уринди ва манглайдаги терни

— Оллоҳ вакил, донишманд чол экан...

— Ҳа, донишмандлар экан ўша осқосол бобо! Тож-тахтимнинг ягона вори-си валиаҳд шахзода Муҳаммад Султон ҳам эккан нолимидур, — деди Амир Темур кўнгли ийиб. — Мен ҳам ўша ҷондек, николим мевасидан баҳраманд бўлиб турибмэн. Ҳудо хоҳласа, шахзодам пурвикор чинор-дай илди ёзиб, узоқ йиллар Турон юртни эмну омонилка сақлағай! Олҳоми, унга ўзимидомини барқ-арор килғил!

— Илоҳи, барқарор қилғил!

Улар дуга кўл кўттардилар.

Маҳмуд ТОИР, Ўзбекистон ҳалқ шоири

ОҚ ЖИЛАКЛАР ОСМОНИ

ОДДИЙ ШЕЪР

Бу шеър жуда оддий, ташбех изламанг, Сўзларин кўнглимнинг нурига қордим. Унга кўёш ота, она бўлди тонг, Ҳар ҳарфин шабнамга чайиб юбордим.

Бу шеър жуда оддий, онамде содда, Дауолардан томган сўзлар оҳангни. Балки ўқисангиз қолгайдир ёдда, Набирам қулгусин оппоқ жарангни.

Бу шеър жуда оддий, вафо вазнидек, Топига тарози кўйиб бўлмайди.

Ватан олдидаги виждан қарзидек — Ўқийсан, шу шеърми, кўнглинг тўлмайди.

Бу шеърни бир шарти — тиннинг дамида, Диљинг кўзи билан дилга борилар. Бу шеър жуда оддий, булоқ сувиди, Ватан тупроғига лойи қорилар.

Бу шеър жуда оддий, умидбахш елдек, Баҳор боғларидан мужда көлтирилар. Қошида дуога очилган қўлдек, Кундуз офтоб, тунда моҳтоб ўтирилар.

Бу шеърни бир шарти — тиннинг дамида, Диљинг кўзи билан дилга борилар. Бу шеър жуда оддий, булоқ сувиди, Ватан тупроғига лойи қорилар.

Кадингни бўйласалар, Орият тугига тут.

Ёт ўйлинг чироғидан, Туқдан иўл тоши афзал. Мехмонга баҳмал таҳтадан, Оқибат оши афзал.

Иймон, ишонч, муҳаббат, Аҳли дониш дуриди. Билиб босилган қадам, Фаросатнинг нуриди.

Ой билан ововарлиқ Ердан йироқлаб қўяр. Бегона ўт кўрганда, Дехон ўроқлаб қўяр.

Ҳасаднинг хуморини, Ҳаваснинг тигига тут.

Оисон сира узоқмас, Кўнглида кўзи борга. Эр ҳам қаттиқлик қилмас, Тулпорлар оғиздан туттадан.

Ҳақиқат ҳайқирмайди, Тупроқларнинг тилидидир. Нигоҳи гапиринга Япроқларнинг тилидидир.

Оисон сира узоқмас, Кўнглида кўзи борга. Эр ҳам қаттиқлик қилмас, Тулпорлар оғиздан туттадан.

Ҳақиқат ҳайқирмайди, Тупроқларнинг тилидидир. Нигоҳи гапиринга Япроқларнинг тилидидир.

Оисон сира узоқмас, Кўнглида кўзи борга. Эр ҳам қаттиқлик қилмас, Тулпорлар оғиздан туттадан.

Ҳақиқат ҳайқирмайди, Тупроқларнинг тилидидир. Нигоҳи гапиринга Япроқларнинг тилидидир.

Оисон сира узоқмас, Кўнглида кўзи борга. Эр ҳам қаттиқлик қилмас, Тулпорлар оғиздан туттадан.

Ҳақиқат ҳайқирмайди, Тупроқларнинг тилидидир. Нигоҳи гапиринга Япроқларнинг тилидидир.

АНГЛАШ

Одам англамайди буни дағъатан, Ватанда очилур инсоннинг кўзи. Уни елкасида кўттарар Ватан, Сўнгти сафарга ҳам кузатар ўзи.

Йиллар йигиндиси умр саналмас, Яшамоқ Ватанини танишидир асли. Фарогат фаслида инсон синалмас, Машақдат меваси — одамзод насли.

Ҳар киши кетгайдир паймона тўлса, Бешикдан тобутта қадар йўли бор. Аввал Ватан севар чин дили бўлса, Ватан қуриб яшар агар қули бор.

Ҳар кимнинг бор ўз киёфаси, Ичар суви, олар нафаси. Туғён қисса дилга тор келар, Шониларнинг кўкрак қафаси.

Ҳар кимда ҳам орзу, армон бор, Билмам қанча рост ва ёлғон бор. Аммо айтсан шоир кўксид

Халқимизнинг севимли шоир Мұхаммад Юсуф шеърлари нафақат адабиёт аҳлига, айни чоғда кўплаб бастакорларга ҳам илҳом бағишилаган. Таниси бастакор, Ўзбекистон санъати арбоби Аинор Назаров шоир билан узоқ йиллар ҳамкорликда ижод қилди. Ана шу ҳамкорлик самараси ўлароқ кўплаб янги қўшиқлар дунёга келди. Юргимизда кўклам нафаси кезиб юрган шу кунларда Аинор НАЗАРОВ билан учрашиб, бастакорнинг Мұхаммад Юсуф билан ижодий ҳамкорлиги қандай кечгани ҳақида сўзлаб беришни сўрадик.

МЕҲР ҚОЛУР, МУҲАББАТ ҚОЛУР

— Бастакорлик аслида қадими санъат бўлишига қарамай, биз кўпроқ Европа композиторлик услублари асосида таҳсил олдик, — дейа бошлади сухбатимиздан Аинор ака. — Шу туфайли бўлса керак, илгари аксарият бастакорлар орасида хорижий тиллардаги қўшиқларга мусиқи яратиш уроф саналган. Очигини айтганда, ўзим ҳам ижодимда бу жарайни бошдан кечирганиман. Кейинчалик, ҳар қандай мусиқи негизини миллий оҳанг ва миллий шеърияни ташкил этишини тушунишни бўлди.

Бир шоир дўстимдан ўзбек шоирлари билан танишириб кўйини илтимос қилдим.

— Андикондан келган Мұхаммаджон деган шоир йигит бор, яхши шеър ёздид. Сизни ўша шоир билан танишириб кўяман, — деди у.

Мұхаммаджон билан танишиб сухбатлашдик. Отамдан дўлана ҳақида эшиттагларимни Мұхаммаджонга сўзлаб бердик.

— Дўлана тоғда ёлғиз ўсаркан. Унинг атрофида на бир ўсимлиқ, на бир бута ўсади. Бу дарахт негадир ёлғизлини ёқтиради. Эҳтимол бошқалардан безиб, тогларга чиқиб кетгандир. Дўлана мевасининг қизили, сарифи бўлади... Дўланага бағишилаб бир ўзиб берсангиз, укажон! — дедим...

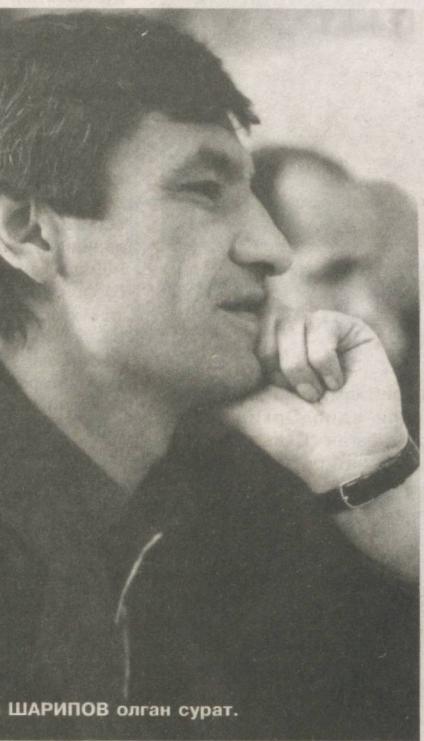
Уч-тўрт кундан кейин у менга қўнғирок килди:

— Ака, бир шеър ёздим, ўқиб кўрининг...

Үйдим. Шеър биринчи сатриданоқ менга ёди.

Мусиқа ва матн ўйғунлиги устида ишлади. Бинойи қўшиқ бўлди: «Биринчи ижодий ҳамкорлигимиз ана шундай бошланди.

Ўша кезларда нашриётда Мұхаммаджоннинг биринчи китоби саҳифаланаётган экан. Ҳали мукова ҳам ишланмаган. Севиниб китобнинг иш нусхасидан менга бир дона берди. Бир чеккадан шеърларни ўқибверсам, худди Мұхаммаджон билан иккимизнинг тилимиз ҳам, дилимиз ҳам бирдад туюлди. Бир саҳифада «Дўстим мени алдади», деган шеъри туриди. Маяноли, таъсирчан. Шу шеър сабаб бўлиб, «Алдама, алдама, ёру дўстни алдама, дўст деб сенга ишонган Коря қўзни алдама», деган яна битта шеър ўзиб берди. Бу шеърнинг ҳар сўзи,

Рустам ШАРИПОВ олган сурат.

ҳар сатри мусиқа билан қовушди, матн ва куй ҳамоҳанг, ўйғун бўлди.

«Юр муҳаббат, кетди бу ердан» сатравхали шеъри ҳам менга жуда ёқиб қолди. Шу шеър асосида ўзбекча танго яратдик. Бундай ашуланинг ўзига хос талашибори бор. Мана энди Мұхаммаджоннинг шеъри асосида жозабали лирик услубдаги танго қўшиғи пайдо бўлди.

«Юр, муҳаббат, кетди бу ердан» сатри ҳар бандда таракорларни келаверди.

— Мұхаммаджон, шу шеърнинг охирида ўзиғизни ҳам қўшсангиз, шеърнинг ақийи бандидаги газалдами таҳаллусидай бўларди. Мана бундай: «Юр, Мұхаммад, кетди бу ердан». Қалай?

— Майқул, — деди у.

Шеърнинг танглашадиги ўзигида ҳам менга бир дона берди. Бир чеккадан шеърларни ўқибверсам, худди Мұхаммаджон билан иккимизнинг тилимиз ҳам, дилимиз ҳам бирдад туюлди. Бир саҳифада «Дўстим мени алдади», деган шеъри туриди. Маяноли, таъсирчан. Шу шеър сабаб бўлиб, «Алдама, алдама, ёру дўстни алдама, дўст деб сенга ишонган Коря қўзни алдама», деган яна битта шеър ўзиб берди. Бу шеърнинг ҳар сўзи,

Ўтар қанча йиллар тўзони, Ўлдузлар кўз ёши самони, Ўтар инсон яхши-емони, Мехр қолур, муҳаббат қолур.

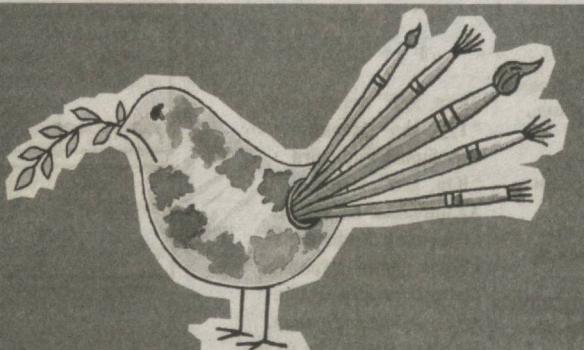
Оқиб кетди сувларда Тоҳир,

БИРГА КУЛИШАЙЛИК

Ҳалқаро ҳазил-мутойиба кунинга бағишиланган «Бирга кулишайлик» деб номланган кўргазма ҳам Фотосуратлар уйида иш бошлади. Үнда Маҳмуд Эшонкулов, Радик Азизов, Николай Попов, Ҳусан Содиков, Шавкат Туропов, Жаҳонгир Мирзо, Николай Свири-

денко, Фурқат Усмонов, Баҳром Тоҳиев сингари танлики карикатурачиларнинг ўзига яқин асарлари намоиш этилоқда.

Карикатурачиларда дунёвий глобал муаммолардан тортиб, тараққиёттағо бўлблаётган иллатларгача қаламга олинган. Маҳмуд Эшонкуловнинг «Экотуризм» деб номланган расмида атрофмуҳит мусаффолигига ётибор қараштимиздан зарурлиги утирилса, Радик Азизов асарида ичкиликка ружу

кўйган кимсалар ҳажв тигига олинган. Ориф Мирзаевнинг танлики хонандаларга бағишиланган ҳазиллари эса томошабинларга хуш кайфият бағишилайди.

Кўргазма доирасида энг яхши карикатура, шарж, хикмати сўзлар, юмористик плакат ва каталоглар, импровизациялашган ўйин ва ҳазилларнинг муаллифлари дипломлар билан тақдирланисиди.

Сарвара ҚОСИМОВА

ЁШЛАР НАМОЙИШ ЭТАДИ

Тошкент Фотосуратлар уйида фотомактаб битириувчиларининг ҳисобот кўргазмаси очилди. Экспозициядан ўрин олган портрет, манзара, натюрморт, репортаж каби турли жанрлардаги бир юз қирқа яқин асар услуби ва мавзусига кўра хилма-хиллиги билан ётиборни тортиди. Виктория Борисовичнинг баҳор, куз, қиши манзаралари тинки акс этган, асарлари Фуркат Комиловнинг «Тўтилар», Беназир Абдуллахўжаевнинг «Кабутарлар», Шоҳруҳ Бердиёровнинг «Болалик» сингари туркум суратлари ўзига хос тасвирий ечимлари билан томошабинларда кизикиш ўйғотаётি.

АНЖУМАН

Шу йилнинг 28-31 марта кунлари Дехида «Хиндишонда илм ва маданият тараққиётни: Сосонийлардан Салжукийларгача» деган мавзууда ҳалқаро анжуман бўлиб ўтди. Индира Ганди номидаги санъат марказида ташкил этилган ушбу тадбирда ўзбекистонлик

Кизгин мухоммада ва мунозаралар билан кечган анжумандаги кадимги давр археологияси, нумизматика, ўрта асрлар архитектуруни каби мавзуларга доир эллиқдан ортиқ маъруза тингланди.

Йигин давомида Марказий Осиё ва

Хиндишон тараққисидаги илмий-маданий алоқалар масаласига ҳам алоҳида урну

берилди. Ҳусусан, машҳур олим, профессор Мансура Ҳайдар Марказий Осиё тарихини ўрганиб, бу мавзуда тўртта йирик монография яратишида ўзбекистон Фанлар академиясида бой таҳриба тўплаганини мамнуният билан қайд этиди. Анжумандаги профессор Ҳамид Сулаймон бошликлигига ўтган асрнинг 70-йилларида ўштирилган археографик экспедицияни чоғида танлики ҳинд олими Нурул Ҳасаннинг бөносита кўмагига Абдураҳим Ҳофиз Ҳоразмийнинг иккى жилдик ўзбекча шеърий девони, Сайид Қосимийнинг ўзбек тилидаги тўрт достони ва бошқа йигирма тўққизга ёзма

эдгролар аниқланганни таъкидланди.

Венгриялик олим Бенедикт Пери ўз чиқишида Хиндишонда Бо-

бурийлар даврида туркий тил кенг амалда бўлганини ва бу тилда ёзилган кўплаб ёзма манба, лугат ва китоблар ҳозир мамлакат

кутубхона ва музейларда сақланаётганига ётибор қартиб, уларни жиддий ўрганиш мухимлигини алоҳида таъкидлаб гапиди.

Эътироф

бераиди. Ҳусусан, машҳур олим, профессор Мансура Ҳайдар Марказий Осиё тарихини ўрганиб, бу мавзуда тўртта йирик монография яратишида ўзбекистон Фанлар академиясида бой таҳриба тўплаганини мамнуният билан қайд этиди. Анжумандаги профессор Ҳамид Сулаймон бошликлигига ўтган асрнинг 70-йилларида ўштирилган археографик экспедицияни чоғида танлики ҳинд олими Нурул Ҳасаннинг бөносита кўмагига Абдураҳим Ҳофиз Ҳоразмийнинг иккى жилдик ўзбекча шеърий девони, Сайид Қосимийнинг ўзбек тилидаги тўрт достони ва бошқа йигирма тўққизга ёзма

эдгролар аниқланганни таъкидланди.

Венгриялик олим Бенедикт Пери ўз чиқишида Хиндишонда Бо-

бурийлар даврида туркий тил кенг амалда бўлганини ва бу тилда ёзилган кўплаб ёзма манба, лугат ва китоблар ҳозир мамлакат

кутубхона ва музейларда сақланаётганига ётибор қартиб, уларни жиддий ўрганиш мухимлигини алоҳида таъкидлаб гапиди.

Мұхаммад Юсуф таваллудининг 60 йиллиги

Зуҳро йиглаб қолди қон бағир. Келганда ҳам қиёмат охир, Мехр қолур, муҳаббат қолур.

Мұхаммаджон гийбатни, гийбатчиларни ёмон кўрарди. У барчамизнинг

ларидан ўтиб, умуминсоний қадриягатга айланишига Мұхаммаджоннинг ижоди ҳам мисол бўла олади.

Мұхаммад Юсуф шеъриятида инсонга меҳр-муҳаббат, унинг дардига дармон ва ҳамдад бўлиш туйуси жуда таъсирчан ва самимиз изкор этилади. «Айт» деган ана шундай шеърларидан бирини кўшиқ килганимиз. Кўшиқ «Очи, гулим» деб номланди.

Очи, гулим, айт ўзимга дардининг, Гулфурушлар қайдан билисин қадрингни. Ёмғирман деб юзинг силаб, баргингни Тўкиб кетган дўлмаси у алдаган?..

Мұхаммаджонга ҳазиллашиб:

— Гулфурушлар қайдан билисин қадрингни, деган гапдан гул сотадиганлар хафа бўлишмасмикин, — дедим.

— Аинор ака, бу бир тимсол, шеъри образ. Қолаверса, ўша гул сотадиганлар факат пул ишлашни билишади. Улар гулни ростдан ҳам соҳишида-ку. Гўзалликнинг қадрияга етмайдиган маънавий сўқир кишиларни ҳеч қаочон тушунолмаганман, — деди Мұхаммаджон.

Унинг куюнчакли билан айтган бу гаплари кулогимга майдай ёқканини яширмайман. Шоирнинг бу шеъри ҳам ажойиб қўшиқ бўлди. Яна «Эй ёр», «Зебижон», «Оқ тулпор», «Андиконим»... Иккимиз ҳамкорликда яратган кўшиқлар жуда кўп. Мұхаммад Юсуф кўшиқларининг қайдирига ётадиган маънавий сўқир кишиларни тушунолмаганман, — деди Мұхаммаджон.

Унинг куюнчакли билан айтган бу гаплари кулогимга майдай ёқканини яширмайман. Шоирнинг бу шеъри ҳам ажойиб қўшиқ бўлди. Яна «Эй ёр», «Зебижон», «Оқ тулпор», «Андиконим»... Иккимиз ҳамкорликда яратган кўшиқлар жуда кўп. Мұхаммад Юсуф кўшиқларининг қайдирига ётадиган маънавий сўқир кишиларни тушунолмаганман, — деди Мұхаммаджон.

Бундай мартабага эришгунга қадар санъаткор манақатли ижод йўлини босиб ўти. У Хабаровск, Красноярск операсида таъсирчанини таъсирчан ва самимиз изкор этилади. «Айт» деган ана шундай шеърларидан бирини кўшиқ килганимиз. Кўшиқ «Очи, гулим» деб номланди.

Бундай мартабага эришгунга қадар санъаткор манақатли ижод йўлини босиб ўти. У Хабаровск, Красноярск операсида таъсирчанини таъсирчан ва самимиз изкор этилади. «Айт» деган ана шундай шеърларидан бирини кўшиқ килганимиз. Кўшиқ «Очи, гулим» деб номланди.

Бундай мартабага эришгунга қадар санъаткор манақатли ижод йўлини босиб ўти. У Хабаровск, Красноярск операсида таъсирчанини таъсирчан ва самимиз изкор этилади. «Айт» деган ана шундай шеърларидан бирини кўшиқ килганимиз. Кўшиқ «Очи, гулим» деб номланди.

Бундай мартабага эришгунга қадар санъаткор манақатли ижод йўлини босиб ўти. У Хабаровск, Красноярск операсида таъсирч

Китобдан яхши дўст бўлмас

Ўзбекистон халқ ёзувчи ўткир Хошимов ҳаётилига тартиб берган сўнгги китоби «Ярим аср дафтари» («Моғарооплаҳ» нашриёти, 2014) нашрдан чиди. Китобга Үлмасхон Хошимова, Юлдуз Хошимовалар маъсул муҳаррири килинди.

Мазкур тўплам адабининг ярим асрлик тажрибаси, кузатувлари хосиласи бўлиб, ундан муаллиф-

вазифаси қалбида кечайтган туйгуларни хаққоний ифодалаб беришади иборатдир. Ярим асрлик ижодий фаолияти давомида адаб ана шу ижодий принципга амал қилди. Чунончи, китобдаги «Калбнинг опок дафтари», «Бир-бirimizни асррайик», «Авлодларга нима деймиз?», «Мантиксизлик мантиқ бўлса...» каби мақолаларда ўтган асрнинг 70-80 йиллари-

ЯРИМ АСР САБОҚЛАРИ

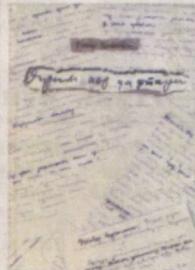
нинг сафдошлари, устоzlари, замондош ижодкорлар ҳақидаги ёрқин хотиралар, турли йилларда ёзилган ўткир публицистик мақолалар, ҳаёт, адабиёт ҳақидаги мулоҳазалари ўрин олган.

«Чўл ҳавоси»дан тортиб «Дафтар ҳошиясидаги биткилар» гача бўлган жўшик ижодий жараён адабиётимизни янги оҳанг, миллий киёфалар билан бойитди. Халқ руҳияти ва кайфиятини акс эттирган қаҳрамонлар ўзининг ростгўйлиги, бағрикенглиги ва бошқа кўплаб фазилатлари билан китобхонлар эътиборини қозонди.

Ўткир Хошимов насрига хос хусусиятлардан бири самимий, ҳалқона содда талкандир. Адаб асарларидаги бадиий жозиба ҳақонийлик, сўз имкониятлардан мөхирона фойдаланишида, фалсафий фикрларни содда, лўнда шаклда матнга сингдириб юборилинди кўринади.

«Ярим аср дафтари»нинг мутолааси жараёнда ёзувчининг ижодий лабораториясига кириб бора-миз, ўзимизни гўё бағрикен, меҳрибон инсонлар даврасида юргандек хис этамиш.

Аслида ҳам ижодкорнинг бўрчи,

Алимурод ТОЖИЕВ

да жамият ҳаётидаги маънавий-ижтимоий муаммолар тилга олинган. Муҳими, тўпламдаги бу каби публицистик мақолалар достон ёхуд шеърдек ўқилади, уларга ёзувчи услугуга хос ростгўйлик, кенг мулоҳаза ва нозик кузатишлар сингдириб юборилган, қўтарилаётган муаммолам эса залворли. Бу адабининг ўз даври муаммолари, одамлар дарди ва ташвишларини ҳам маҳорат билан ёрита олганидан далолат беради.

«Урушнинг сўнгги курбони», «Қалбинга кулоқ сол», «Баҳор қайтмайди», «Икки карра икки беш», «Нур борки, сон бор», «Икки эшик орасиз», «Дунёнинг шиали», «Дафтар ҳошиясидаги биткилар» каби бетакор асарлари ҳар бир хонадонга кириб борган, кўлма-кўл ўқилган, ўзи доимо ҳалқ ичида юриб, янгиликларни, ўзгаришларни тинимизиз кузатиб, ҳаётдаги долзарб муаммоларни каламга олган севимли ёзувчимизнинг ушбу китоби ҳам, ўйлаймиз, адаб сиймоси, унинг адабий мероси ҳақидаги кенг китобхонлар тасаввурини янада бойитади.

«Ярим аср дафтари»нинг мутолааси жараёнда ёзувчининг ижодий лабораториясига кириб бора-миз, ўзимизни гўё бағрикен, меҳрибон инсонлар даврасида юргандек хис этамиш.

Марказий Осиёда яшайди

Ўзбекистон халқ ғассоми Ақмал НУР. «Оғром»

“ИЗТИРОБ САНЬАТИ”

Таникли адабиётшунос, санъатшунос олим Шуҳрат Ризаевнинг “Янги аср авлоди” нашриётида чоп этилган “Изтироб санъати” номли китобига бадиий адабиёт, театр санъати, кино, музика сингари маданий-ижодий ҳаётимизнинг долзарб мавзуларига багишланган тадқикотлари, мақола ва сұхбатлари жамланган. Муаллиф қаламга олган мавзулар унинг қизиқиши доираси кўламдорлигини кўрсатса, муйян жаңр ва турдаги асарлар таҳлили ва тавсифида холислигини кузатамиз.

Чунончи, “Қалбга йўл” сарлаҳвҳали мақолада олим замонавий санъатимизнинг долзарб муаммоларига куюнчаклик билан мунносабат билдиради, уларни ҳал

этиш йўлларини асосли тараздар кўрсаттиб ўтди. Еки “Яшаб ўтиди ёнимизда уч шоир” мақоласида таникли шоирлар Шавкат Раҳмон, Муҳаммад Раҳмон ва Матназар Абдулхаким ижодидаги муштарақ жиҳатларни ва айни пайтда ўзаро фарқланиб турладиган ўзига хос хусусиятларни далиллаб кўрсатади.

“Шуҳрат Ризаев бирор мавзуга кўл урар экан, асосий масалани назардан кочирмаган ҳолда, қарновини кенг олади, гоҳида тийиксиз фикр-мулоҳазалари тошиб келиб ўқувчини

шошириб ҳам қўяди”, деб ёзди таникли адабиёт Эркин Аъзам китобга ёзган “Санъат — гўзал изтироб” сарлаҳвҳали мақоласида.

Тўпламнинг ilk бўлими истиклол даври маънавий ислоҳотлар тадрихи талқинига багишиланган мақолалардан таркиб топган бўлса, иккичи бўлимдан атоқли адабиётларига изтироб жой олган. “Бир асар таассуротлари”, деб номланган учини бўлимдаги мақолаларда конкрет асарлар, нашрлар таҳлилига олинган. Кейинги бўлимларда ўзбек киносининг сўнгги йиллардаги ютук ва камчиликлари ёритилган мақолаларга, муаллиф билан қилинган адабий сарлаҳвларга таҳлили олди.

Замондош адаблардан Галина Востокованинг “Ғаройиб майсалар ҳиди”, Ариадна Васильеванинг “Жасур Ван Лоа ва донишманд Шенъсян” номли эртаги, шунингдек, бир қатор ёзувчиларнинг ҳикоялари, Людмила Бакирова, Алексей Кирданов, Баҳодир Аҳмедовнинг янги шеърий туркумлари билан танишасиз.

“Адабиётшунослик ва адабий танқид” руқни остида берилган С.Умиров, Ю.Мориц, Ф.Хамроев, З.Требухинанинг тадқикотлари, санъат фалсафаси ва тарихий мавзудаги мақолалар турли жанрлардаги асарлари журналинг ушбу сони мазмун-мундарижасини бойитган.

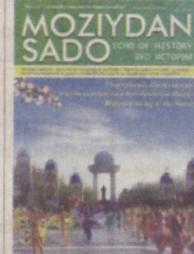
Шуҳрат
Ризаев
Изтироб
санъати

“МОЗИЙДАН САДО”

2014 йил, 1-сон

Журналнинг бу йилги илсони “Софлом бола ҳили”га багишланган мақола билан очилди. Насимон Рахмоновнинг “Ёзма манбаларда Наврӯз” номли мақоласида Наврӯз байрамининг пайдо бўлиш тархи, ушбу қадимий маросимнинг табиат ва инсон ўртасидаги ўйғунлики таъминлашдаги аҳамияти ҳақида сўз юритилади. Мақолада Шарқ халқларининг қадимий ёзма манбаларидан бири — “Веда”да Наврӯз байрамига берилган қызикарли тавсифлар ҳам ўрин олган.

Шодмон Воҳидов ҳамда Шероз Темириновнинг “Милий ўзликинги англашнинг маънавий асослари” мақоласида мустақиллик йилларида мамлакати

мизда амалга оширилаетган маънавий ислоҳотларга ётибор каратилиб, бу жараёнда тарихий хотира-ни тикилаш мухим аҳамият касб этгаттани, маънавий ва моддий мерос маданий тараққиётимизнинг мухим манбани эканлиги таъкидланади.

Баҳодир Каримовнинг “Милий манбашунослик: шакланиш уфклари” мақоласи туркий халқлар тарихига донор манбани тадқик этган олимлар ижодига, Жаннат Исмоиловнинг “Музей педагогики: тажриба ва изланишлар” номли тадқикоти болалар аудиторияси

лиги”, Муҳаммаджон Аҳмедов ва Бону Азизовнинг “Ҳазорасп қалъаси: афсона ва ҳақиқатлар”, Лутфулла Илҳомжоновнинг “Арраподаги ўй-музей” каби ранг-баранг мавзудаги чиқишлиари ҳам ўрин олган.

Сўғдиёна ШУКУРОВА

БИНАФША

Жилга — лабига ранг теккан қиз мисол, Бинафша гуллардан қўяр ҳиндуҳол. Савсанимдинг, сиёҳмидинг оҳ, гулим, Хушбўй атири гиёҳмидинг воҳ, гулим... Ногаҳонда юз очганинг яхши-да, Бойчечакдан сўз очганинг яхши-да. Қор ҳидини қирқиб-қирқиб туғилган, Ой чечагим, кўз очганинг яхши-да. Қизгинамнинг қулогига илнидинг, Илк баҳорнинг сўргига илнидинг.

Фози РАҲМОН

ТУРНАЛАР

“Кур, ҳей” деган овоз, “Тур, ҳей” дегани. Биз билан қирларга “Юр, ҳей” дегани. Ҳалинчакка ип керак, Одамзотга жуфт керак. Сафда юринг жўралар, Овозингиз жўр бўлар. Қуёш кўқдан мўралар, Бу йил кўқлам зўр бўлар.

Бу йил кўқлам зўр бўлар.

Зулайҳо ЖУМАНАЗАРОВАнинг

“ЗВЕЗДА ВОСТОКА”

2014 йил, 1-сон

Журналнинг янги сони мундарижасидан таникли ўзбек шоир ва ёзувчиларининг рус тилига таржима қилинган асарлари жой олган. Ўзбекистон халқ ёзувчиси Муҳаммад Алининг “Улуг салтанат” тетралогисининг биринчи асари “Жаҳонгир Мирзо” романининг давоми, Ўзбекистон халқ шоири Муҳаммад Юсуғинин бир туркум шеърлари (Р.Казоқбаева таржимаси), Улугбек Ҳамдамнинг “Наъматак” номли кичик романи (Р.Назарян таржимаси), Ҳуршид Даврон, Даврон Ражаб, Ҳосият Рустомова шеърлари (А.Чиляковя таржимаси) босилган.

Замондош адаблардан Галина Востокованинг “Ғаройиб майсалар ҳиди”, Ариадна Васильеванинг “Жасур Ван Лоа ва донишманд Шенъсян” номли эртаги, шунингдек, бир қатор ёзувчиларнинг ҳикоялари, Людмила Бакирова, Алексей Кирданов, Баҳодир Аҳмедовнинг янги шеърий туркумлари билан танишасиз.

“Адабиётшунослик ва адабий танқид” руқни остида берилган С.Умиров, Ю.Мориц, Ф.Хамроев, З.Требухинанинг тадқикотлари, санъат фалсафаси ва тарихий мавзудаги мақолалар турли жанрлардаги асарлари журналинг ушбу сони мазмун-мундарижасини бойитган.

1/2014

Кўклам севинчи

ҚУЁШ КЎКДАН МЎРАЛАР...

МАРД ЧАВАНДОЗ

Айланайин еру осмон, Онам каби айланди. “От ҳили”да минг тулпор Якка михга бойланди. Эгарни бос, тут жилов, Маррада бордир ялов. Чонтиравер отингни, Ҳалоллайсан зотингни. От ёлида каттарган, Алл бўлади, шер бўлар. Мард чавандоз манглайи Ярқираган эр бўлар.

Жилга — лабига ранг теккан қиз мисол, Бинафша гуллардан қўяр ҳиндуҳол. Савсанимдинг, сиёҳмидинг оҳ, гулим, Хушбўй атири гиёҳмидинг воҳ, гулим... Ногаҳонда юз очганинг яхши-да, Бойчечакдан сўз очганинг яхши-да. Қор ҳидини қирқиб-қирқиб туғилган, Ой чечагим, кўз очганинг яхши-да. Қизгинамнинг қулогига илнидинг, Илк баҳорнинг сўргига илнидинг.

Фози РАҲМОН

Ўзбектеатр” ижодий-ишлаб чиқариш бирлашмаси “Дийдор” театр-студияси директори

Хусниндин БУРҲОНҲУЖАЕВнинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти жамоаси институтнинг “Академик лицей” ва касб-хунар коллежлари билан ишлаш” бўлими бошлиги Ойбек Дағлатова волидан муҳтарарамаси Нормома ДАВЛАТОВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

«Ёшлиқ» журнали ижодий жамоаси таникли шоир ва таржима Муродхон Эргашевга онаси

РИСОЛАТ аянинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

“Ўзбектеатр” ижодий-ишлаб чиқариш бирлашмаси Абдулла Каҳҳор номидаги Сатира театри режиссёри Жўрабек Рўзметовга онаси

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Зулайҳо ЖУМАНАЗАРОВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

“Ўзбектеатр” ижодий-ишлаб чиқариш бирлашмаси Абдулла

Каҳҳор номидаги Сатира теат